

Women & Children's Hygiene in the Mirror of the First Women's Magazine

ARTICLE INFO

Article Type

Historical Research

Authors

Karimian A.* MSc

How to cite this article

Karimian A. Women & Children's Hygiene in the Mirror of the First Women's Magazine. Sarem Journal of Reproductive Medicine. 2017; 1(2):63-67.

ABSTRACT

Introduction In the Constitutional Revolution, Iranian women were politically and socially active alongside the men. They were involved in many events, including secret societies, demonstrations, freedom-loving groups. More importantly, the Iranian women were at the focal point of suffering amid the time of the Revolution, fighting against Mohammad Ali Shah's autocracy, until the Shah was forced to step down and there was a transition to the Constitution. Since then, the Iranian women contributed to political, cultural, and social developments, including developing women's journalism. Consequently, periodicals such as: Danesh, Shokoufeh, Zabane Zanan, Nameye Banovan, Alame Neswan, Jahane Neswan, Neswane watan khah and Neswane Sharq, joined other magazines. In this study, we are going to review one of the above magazines, Danesh (Knowledge), which was the first Journal to examine women's Journalism, i.e. first woman Journalist and first woman doctor in Iran.

Conclusion The first women's Iranian journal was published in 1907 by a physician who was woman, while there are not any samples had been seen in middle-east region and in the Islam's world, the period when women in Iran were among the most modern women in the world. On 31st of August 1910, the permission to publish "Danesh" by the name of Dr. Sommayeh Kahal was granted, which as was cited in the magazine, educating women & girls, promoting women's morality & house-keeping, bringing up kids, and healthcare, hygienic principles for women & kids were focused.

Keywords Children; Women; Publishing; Women's Journalist; Danesh Magazine; Physicians

*Governmental Management Training Center, Tehran, Iran

Correspondence

Address: Sarem Women's Hospital, Basij Square, Phase 3, Ekbatan Town, Tehran, Iran. Postal Code: 1396956111

Phone: +98 (21) 44670888

Fax: +98 (21) 44670432
ali_karimian_2011@yahoo.com

Article History

Received: January 21, 2016

Accepted: May 19, 2016

ePublished: June 15, 2017

CITATION LINKS

[1] Women's Journalism from the start until Aug 1941 [2] Social Communication in Iran [3] Analytic history of Journalism in Iran [4] Over 100 years history; the first Iranian women's magazine is kept in Astan Quds Razavi [5] Danehs Newspaper [6] 28 thousand days history of Iran and the world [7] Iranian newspapers from the start until 1950 [8] Kahal. Shokoufeh with Danesh: The First women's periodical published in Iran [9] Women in the current history of Iran [10] Iranian Press & Journals history [11] Danehs Newspaper [12] Danehs Newspaper [13] Danehs Newspaper

حفظالصحه نسوان و اطفال در آیینہ نخستین نشریه زنان ایران

علی کریمیان * MSc

مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: در جریان انقلاب مشروطه، زنان ایران دوشادوش مردان پا در عرصه اجتماعی و سیاسی نهادند و در وقایع و حوادث متعدد شامل انجمن‌های سری، تظاهرات و تشکل‌های آزادی‌خواهی شرکت جستند و از همه مهم‌تر نامالیامات دوران انقلاب مشروطیت را به جان خریدند و به ستیز با استبداد محمدعلی‌شاه برخاستند تا اینکه شاه از سلطنت خلع و مشروطیت به وقوع پیوست. از آن پس زنان نیز چون مردان به مشارکت در مسایل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی پرداختند که از جمله آنها می‌توان به توسعه روزنامه‌نگاری زنان اشاره کرد و بدین ترتیب نشریه‌های دانش، شکوفه، زبان زنان، نامه بانوان، عالم نسوان، جهان زنان، نسوان وطن‌خواه و نسوان شرق به‌ترتیب وارد عرصه مطبوعات شدند که در این مجال به‌ایجاز تنها به بررسی نخستین نشریه خاص زنان یعنی "نشریه دانش"، نخستین روزنامه‌نگار زن و نخستین پزشک زن در ایران پرداخته شد.

نتیجه‌گیری: اولین نشریه زنان در ایران در سال ۱۹۰۷ میلادی توسط یک بانوی پزشک در حالی انتشار یافت که در منطقه خاورمیانه و در جهان اسلام نمونه آن را نمی‌توان یافت، دوره‌ای که زنان ایران در شمار متجددترین زنان دنیا درآمدند. امتیاز نشریه دانش در ۲۵ شعبان ۱۳۲۸ قمری، مصادف با ۸ شهریور ۱۲۸۹ شمسی و ۱۳ آگوست ۱۹۱۰ میلادی به‌نام خانم دکتر سمیه کحال صادر شد و مسلک آن به‌طوری که در خود نشریه نیز ذکر شده است، به‌ترتیب شامل نسوان و دوشیزگان، تصفیه اخلاق زنان و علم خانه‌داری، بچه‌داری و مساله بهداشت و سلامت زنان و اطفال می‌پرداخت.

کلیدواژه‌ها: کودکان، زنان، مطبوعات، روزنامه‌نگاران زن، نشریه دانش، پزشکان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۲/۳۰

*نویسنده مسئول: ali.karimian1342@gmail.com

مقدمه

در ایران، زمانی که از انتشار نخستین نشریه یا به تعبیر آن زمان "کاغذ اخبار"، سال‌ها گذشته بود، به‌ندرت مقاله و مطلبی در خصوص زنان تهیه و تدوین می‌شد. هرچه میراث مکتوب آن عصر مورد مذاقه بیشتر قرار گیرد، باز هم کمتر مطلبی با محور موضوع "زنان" به رشته تحریر در آمده است، مگر اینکه جست‌گریخته، مطلبی بر سبیل التزام در احوالات زنان دربار مرقوم شده باشد که آن هم یحتمل، به صرف "اخبار" تقریر شده است. اما با سپری‌شدن دوره بی‌خبری و گذشت ایام، با وقوع انقلاب مشروطیت، زنان، هم‌سنگ مردان، پا در عرصه اجتماع و سیاست گذاشتند. در این برهه، زنان منشأ تحولات بنیادین شدند. برای نمونه می‌توان به ظهور و توسعه روزنامه‌نگاری زنان در سال‌های پس از مشروطیت اشاره کرد. از آغاز مشروطه تا پایان سلطنت احمدشاه، آخرین پادشاه قاجار، یعنی از سال ۱۲۸۷ تا سال ۱۳۰۴ شمسی، ۸ نشریه با مدیریت زنان به طبع رسید که بلااستثنا، مسلک و مشی همگی این نشریات، رسمیت‌بخشیدن به موضوع زنان و اطفال در افواه مردم است (جدول ۱).

در این فرصت، ما به‌ایجاز به سرگذشت نخستین نشریه زنان می‌پردازیم. این نشریه را نخستین بانوی طبیب ایرانی که هم‌هنگام، نخستین روزنامه‌نگار زن در ایران هم بود، منتشر می‌کرد. کار او دست‌مایه و مضمون این چند ورق سیاه‌مشق است تا شاید بتواند گره‌گشای بخشی از تاریخ مکتوم طب زنان و اطفال در این مرز و بوم باشد. بر این همه باید اضافه کنیم که جای تحقیق و تتبع پیرامون تاریخ طب و سیر تطور و پیشرفت آن در نشریه‌های

تخصصی پزشکی کاملاً ملموس و محسوس است. پس ما عزم جزم کردیم تا در هر شماره، مقاله‌ای از پیشینه طب، به‌ویژه درباره طب زنان را در پویه تاریخ، مورد تحقیق و پژوهش قرار دهیم و حاصل را چون توشه‌ای ناچیز، فراروی دانش‌پژوهان قرار دهیم. امیدواریم در نظر فرهیختگان ژرف‌اندیش، نازک‌بین و نقاد مقبول افتد.

جدول ۱) نشریات به‌چاپ‌رسیده با مدیریت زنان از ۱۳۲۸ قمری تا ۱۳۰۴ شمسی با موضوع زنان و اطفال

اسم روزنامه	مدیر و سردبیر	تاریخ تاسیس	دوره انتشار	محل انتشار
دانش	خانم کحال	۱۳۲۸ قمری (۱۲۸۹ شمسی)	غیرمنظم	تهران
شکوفه	مریم زین السلطنه	۱۳۲۹ قمری (۱۲۹۰ شمسی)	دو هفته یک‌بار	تهران
زبان زنان	صدیقه دولت آبادی	۱۳۳۷ قمری (۱۲۹۸ شمسی)	دو هفته یک‌بار	اصفهان
نامه بانوان	شهناز آزاد	۱۳۳۸ قمری (۱۲۹۹ شمسی)	دو هفته یک‌بار	تهران
عالم نسوان	نوابه صفوی	۱۳۳۸ قمری (۱۲۹۹ شمسی)	دو هفته یک‌بار	تهران
جهان زنان	فخرآفاق پارسا	۱۳۳۹ قمری (۱۳۰۰ شمسی)	دو هفته یک‌بار	مشهد
نسوان وطن‌خواه	محترم اسکندری	۱۳۴۱ قمری (۱۳۰۲ شمسی)	غیرمنظم	تهران
نسوان شرق	مرضیه خانم ضرابی	۱۳۴۳ قمری (۱۳۰۴ شمسی)	دو هفته یک‌بار	بندر انزلی

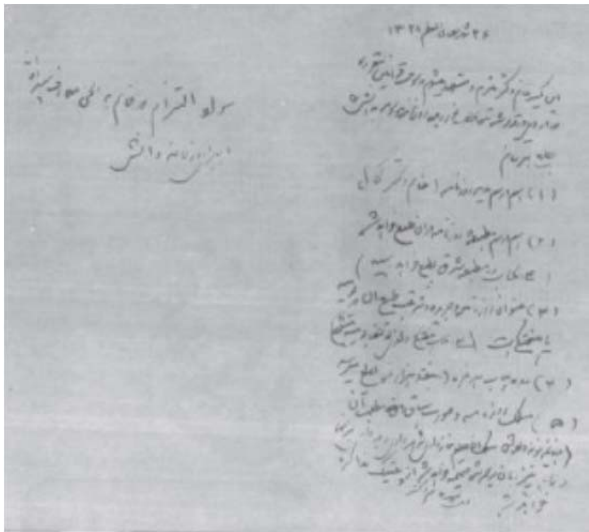
شرح متن

پس از انقلاب مشروطه، زنان دوشادوش مردان، نقش‌های مهم و قابل توجهی در اجتماع و سیاست کشور ایفا کردند. از مهم‌ترین این موارد می‌توان به شرکت زنان در انجمن‌های سری، حضور در تظاهرات و تشکیلات ملی و آزادی‌خواهانه در تبریز و تهران اشاره کرد. در سال ۱۹۰۸ میلادی/۱۲۸۷ شمسی، وقتی آشکار شد که محمدعلی‌شاه، تصمیم به انحلال مجلس گرفته است و برای انجام این کار از روس‌ها طلب کمک کرده است، حدود ۳۰۰ نفر از زنان، مقابل مجلس، در میدان بهارستان، تظاهرات و اعتراض کردند. در سال ۱۹۱۰ میلادی/۱۲۸۹ شمسی، وقتی که دولت ایران، قرضه ملی منتشر کرد، بسیاری از زنان جواهرات و دارایی‌های خود را فروختند و به دولت کمک کردند^[1]. بر همین اساس، مورگان شوستر، کارشناس مالی ایالات متحده در ایران، در خاطرات خود می‌نویسد که زنان ایران پس از اعطای مشروطه، یعنی از سال‌های ۱۹۰۷ میلادی/۱۲۸۷ شمسی به بعد، در شمار متجددترین زنان دنیا درآمدند^[2]. مشروطه، روزنامه‌نگاری را بین زنان ایران توسعه داد و زنان نشریات متعددی را در تهران و شهرستان‌ها منتشر می‌کردند^[3].

"دانش" نخستین نشریه زنان ایران

خانم دکتر سمیه کحال (کحال: چشم‌پزشک، Ophthalmologist، Oculis، پزشکی که چشم را درمان می‌کند). فرزند میرزا محمد حکیم‌باشی همدانی (جدیدالاسلام) از اطبای عصر قاجار است (شکل ۱) [3-5]. او در شماره اول نشریه دانش در معرفی خود و شیوه انتشار نشریه دانش می‌نویسد: "این کمینه، خانم دکتر کحال، صبیبه مرحوم میرزا محمد حکیم‌باشی (جدیدالاسلام)، این جریده موسوم به دانش را علی‌الحساب هفته‌ای یک‌نمره، تقدیم ارباب ذوق و دانش می‌سازم"^[5]. خانم دکتر کحال، نزد مسیونرهای مذهبی ایالات متحده که در ایران فعالیت‌های خیریه می‌کردند، طبابت را آموخت و به‌عنوان اولین کحال (چشم‌پزشک) زن، از

خانم دکتر کحال یک روز پس از اخذ مجوز نشریه دانش (۲۶ شعبان ۱۳۲۸ قمری) التزامنامه متداول نشریات را تدوین و تقدیم انجمن معارف نمود (شکل ۳).

شکل ۳ تعهدنامه خانم دکتر کحال و متن بازنویسی شده آن (۲۶ شعبان المعظم ۱۳۲۸ قمری). این کمیته، خانم دکتر، ملتزم و متعهد می‌شوم که به موجب قوانین مقرر که در ذیل ورقه نوشته شده، تخلف نورزیده و روزنامه موسوم به "دانش" به طبع برسانم. (۱) اسم و رسم مدیر روزنامه: خانم دکتر کحال (۲) اسم و رسم مطبعه‌ای که روزنامه در آن طبع خواهد شد: علی‌الحساب در مطبعه شرق به طبع خواهد رسید. (۳) عنوان روزنامه و جریده و ترتیب طبع آن یومیه یا هفتگی است؟ علی‌الحساب هفتگی، ولدی‌الاقتضا آن مسکک می‌شود. (۴) مسکک روزنامه و صورت سیاق مطلب آن: چنانچه نمونه داده شده، مسکک آن، تعلیم خانه‌داری، شوهرداری و بچه‌داری به زن‌ها و گاهی نیز زنان ترجمه شده، ضمیمه خواهد شد. از پولاتیک (سیاست) مذاکره نخواهد شد. محل امضای خانم دکتر [در حاشیه این تعهدنامه نوشته شده است]: رونوشت التزام، که خانم به انجمن معارف سپرده‌اند، از برای روزنامه دانش [۶].

پس از ۱۰ رمضان ۱۳۲۸ قمری/ ۲۲ شهریور ۱۲۸۹ شمسی، نخستین روزنامه هفتگی، اجتماعی، تربیتی و فارسی‌زبان یا به تعبیر درست‌تر مجله "دانش" که به زنان اختصاص داشت، به مدیریت خانم دکتر کحال و سردبیری ع. صفوت (محیط طباطبایی معتقد است که بعید نیست، "ع. صفوت" همان صفوت تبریزی باشد که مانند امیرخیز، به‌همراه ستارخان به تهران آمده بود و بعدها از ادبا و فرهنگیان معروف آذربایجان به شمار می‌آمد). در تهران منتشر شد [1, 3, 8-10]. این نشریه هفته‌ای یک‌بار در ۸ صفحه با قطع رحلی و چاپ سربی به بهای هر تک‌شماره، در تهران یک‌عباسی (۴شاهی)، سایر ولایات ۵شاهی و اشتراک در تهران، یک‌ساله ۱۲قران، ۶ماهه ۷قران، ۳ماهه ۴قران و در ولایات داخله، یک‌ساله ۱۵قران، ۶ماهه ۹قران، ۳ماهه ۵قران به فروش می‌رفت [۸]. شماره اول آن در مطبعه شرق چاپ شد، شماره دوم تا چهارم در مطبعه فاروس طهران، شماره پنجم و ششم که موجود هستند، در مطبعه طهران و شماره چهارده و بیست‌وپنجم که موجود هستند، در مطبعه مجلس به چاپ رسیده‌اند [5, 11-13]. گفتنی است که "دانش" علاوه بر تهران و دیگر شهرهای ایران، در ممالک خارجه نیز منتشر می‌شده است. گواه مدعا اینکه در سر صفحه نشریه "قیمت اشتراک سالیانه در بلاد خارجه، ۷فرانک و ۶ماهه ۴فرانک" درج شده است (شکل ۴) [۸].

در التزامنامه دانش ذکر شده است که مسکک این روزنامه تربیت نسوان و دوشیزگان و تصفیه اخلاق زنان بوده است و در آغاز آن نیز

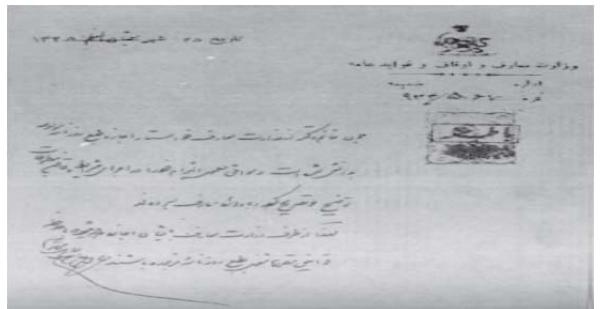
سوی مسیونرها اجازه طبابت در ایران را گرفت [۶]. پس از کسب مجوز از مسیونرها به مداوای بیماران می‌پرداخت و از همین رو در سراسر ایران به‌ویژه تهران به نام "دکتر کحال" شهرت یافت [۶, ۷].

شکل ۱) خانم دکتر سمیه کحال

در آن دوران، امینه/قدس، زبیده‌خانم، از مردم روستای حلویی، از توابع گروس (شهرستان بیجار)، یکی از همسران سوگلی ناصرالدین‌شاه بود. امینه/قدس صندوق‌دار شاه بود و جواهرات و نسخ خطی گران‌بهای کتابخانه سلطنتی را تحویل داشت. نفوذ و رخنه او در مزاج ناصرالدین‌شاه چنان بود که وقتی چشم‌هایش بینایی خود را از دست داد، ناصرالدین‌شاه او را به نام ملکه ایران برای معالجه به اروپا فرستاد و این حرم شاه با چادر و روبند، در ممالک فرنگ، همه‌جا مورد استقبال رسمی قرار می‌گرفت. با وجودی که معالجه اطبای ایرانی و فرنگی کمترین اثری نمی‌کرد، امینه/قدس مدت‌های متمادی در اندرون چنان وانمود می‌کرد که همگان گمان می‌بردند چشم او بینایی خود را باز یافته است. اقدس معصوم، یکی از نوه‌های دکتر کحال می‌گوید، مادر بزرگش، چشم یکی از همسران ناصرالدین‌شاه را به نام قدسیه‌خانم (نوه دکتر کحال به‌اشتباه، به جای امینه/قدس، نام همسر ناصرالدین‌شاه را قدسیه‌خانم نوشته است) جراحی کرده بود.

خانم دکتر کحال در شعبان ۱۳۲۸ قمری/ ۸ شهریور ۱۲۸۹ شمسی، در نامه‌ای از وزارت معارف و اوقاف و فواید عامه، تقاضای امتیاز برای تاسیس یک نشریه کرد که وزارتخانه مذکور در ۲۵ شعبان ۱۳۲۸ قمری، امتیاز روزنامه "دانش" را صادر کرد (شکل ۲).

شکل ۲ مجوز وزارت معارف و متن بازنویسی شده آن (وزارت معارف و اوقاف و فواید عامه، نمره ۵۰۶۷/۹۳۴، تاریخ ۲۵ شهر شعبان المعظم ۱۳۲۸ قمری). چون خانم دکتر کحال از وزارت معارف خواستار اجازه طبع روزنامه موسوم به دانش شده است و موافق معمول التزام خود را در اجرای شرایط و قانون مطبوعات توضیح و تصریح کرده و به اداره معارف سپرده‌اند، لهذا از طرف وزارت معارف به ایشان اجازه داده می‌شود که با ملاحظه قوانین مقرر مشغول به طبع روزنامه مزبوره باشند. معاون وزارت معارف و فواید عامه [امضا] رضاقلی (نیرالملک): بازنویسی متن شکل ۲)

سیاق نشریه *دانش*، یکی از این مقاله‌ها در موضوع حفظ‌الصحه زنان، را تقریر می‌کنیم.

"حفظ‌الصحه نساوان"

محض تذکر خاطر بعضی از خواتین محترمه خانه‌دار که به واسطه مشغله زیاد یا برحسب سن، از خود دست کشیده و مایوس شده‌اند می‌نویسیم و دانستن آن از برای زنان جوان بسیار لازم و خوب است. ای خواهران و ای دختران من، اول چیزی که خاطر نشان شما می‌کنم، اینکه توجه حال و نظافت خود [را] مقدم بدانید، کارهای خانه را به دستورالعمل حالی کلمت بنمایید که او آنها را انجام بدهد و شما به واسطه زحمات سخت ناخوش نشوید، توجه حال خود و تغییر لباس و پاکیزگی برای شما از همه چیز مقدم‌تر است، زیرا که قاعده اول آن، آن است که بچه‌های شما پاکیزگی و تمیزی را از شما [یاد] می‌گیرند و همان‌طور تربیت خواهند شد و دیگر آنکه همیشه در نزد شوهر پسندیده و مقبول خواهید شد. هفته [ای] دومرتبه استحمام کردن لازم [است] و هر وقت به واسطه راه رفتن و مشغله زیاد برای شما خستگی عارض شود، کف پا و روی پاهای قدری در آب گرم بگذارید تا آنکه رفع درد و خستگی شود. پیراهن و لباس زیری که شب با آن می‌خوابید، روزها در بر نداشته باشید، یعنی رستمات این باشد که یک پیراهن مخصوصی از برای خواب داشته باشید که وقت خواب آن را بپوشید و چون برخاستید عوض بنمایید و هر دوروزه یا سه‌روزه لباس‌ها را تماماً عوض کنید و هر روز بعد از ناهار قدری راحت باشید و بیش از نیم‌ساعت نخوابید که خوابیدن زیاد در روز انسان را سست و کاهل می‌سازد و اگر چنانچه خوابتان نبرد، یک‌ربع ساعت چشم‌ها به هم بگذارید تا آنکه چشم راحت باشد و قوه پیدا کند و در آن یک‌ربع ساعت فکر و خیالات را از خود دور بنمایید تا مغز سرتان راحت شود و چیز دیگر که به حال آنان مفید است، قدری گردش و قدم‌زدن در جاهای وسیع است، نه آنکه همیشه راحت و ساکن باشید که باعث فریبی زیاد شده و قلب به واسطه چاقی گرفته شده، به‌سختی حرکت نماید. هوای صاف قاعده‌اش چنان است که در گل‌های نوشکفته مشاهده می‌کنید که چقدر باطراوت و خرم است.

تدبیر مختصر کم‌خرج و آسان: از برای رفع خشکی پوست صورت و نرم و سفید کردن آن، چند ورقه خیار پوست‌نکنده در قدری شیر خیس نمایید و بعد از دو ساعت از برای استعمال حاضر می‌شود. اول صورت و گردن و دست‌ها را با آب گرم و صابون بشویید و بعد از آن، دست‌ها و صورت را از شیر مذکور مالش بدهید.

دستور رفع چروک و چین‌های صورت: وقت خواب، قدحی پر از آب جوش کرده، صورت را روی آن نگاه داشته، به‌طوری که با حوله یا پارچه روی سر و قند را بپوشانند، به‌قدر ۵ دقیقه بخار بدهید، بعد از آن هر نقطه که چروک است با دست مالش داده، بخوابانید^[12].

علی‌رغم مطالب ارزشمند *دانش*، تنها ۸ شماره از آن موجود است^[5]. شماره‌های موجود، در سال ۱۳۷۷ شمسی همراه با نشریه *شکوفه*، به همت کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به زیور طبع آراسته شد^[8]. در این مجال، فهرست مندرجات هر شماره نشریه *دانش* را در ذیل آن شماره، در جدول ۲ قید کرده‌ایم. نشریه *دانش* یک‌سال بیشتر عمر نکرد و گویا خانم دکتر *کحال* در شماره ۳۰ آن اعلام کرده بود که ایشان "به‌خاطر شدت گرما و ضعف مزاج به شمیران رفته‌اند و مجله تا دو ماه دیگر منتشر نمی‌شود". اما این تعطیلی موقت، دایمی شد و عاقبت مجله *دانش* پس از یک‌سال انتشار، در سال ۱۳۲۹ قمری متوقف شد (جدول ۲).

قید شده بود که *دانش* روزنامه‌ای است اخلاقی، درباره علم خانه‌داری، بچه‌داری، شوهرداری، مفید به حال دختران و نساوان و به‌کلی از پلتیک و سیاست مملکتی سخن نمی‌راند^[5]. از نکات دیگر اینکه در ۳ شماره اول روزنامه "ع. صفوت" به‌عنوان سردبیر، نامش در زیر نام خانم مدیر قید می‌شد، اما از چهارمین شماره به بعد، تنها نام مدیر و صاحب‌امتیاز را درج کرده‌اند^[3]. ظاهراً در شماره‌های دیگر، فرزند دکتر *کحال*، *عباس معصوم*، در انتشار روزنامه، مددکار مادرش بوده است^[5-6]. دکتر *کحال* پس از اخذ مجوز نشریه، غیر از جمعه‌ها در محل اداره نشریه به معالجه بیماران می‌پرداخت. محل اداره روزنامه *دانش* در تهران، خیابان *علاءالدوله*، نمره ۲۴ و مطب دکتر هم در خیابان *جلیل‌آباد* بوده است^[5].

شکل ۴) سرصفحه نشریه *دانش*

در برخی از شماره‌های این نشریه، اعلانی بدین مضمون دیده می‌شود: "اعلان، محکمه *کحالی* این خادمه ملت، در خیابان *جلیل‌آباد* بود، حالیه کما فی‌السابق، همه‌روزه قبل از ظهر، سواى جمعه، در جزو اداره جریده *دانش*، از برای پذیرایی مرضای چشم حاضر. خانم دکتر *کحال*"^[5]. موضوعاتی که در ۳۰ شماره *دانش* درج شده، درباره تربیت نساوان و دوشیزگان است. در سرمقاله شماره اول مشخص کرده‌اند که *دانش* مخاطبانی جز نساوان ندارد و صرفاً برای روشن کردن ذهن و فکر زنان و تشویق آنان به سوادآموزی و ادامه تحصیل منتشر شده است و به تحصیل، به‌عنوان راه‌گشای بسیاری از مشکلات اشاره می‌کند: "خانم نجیبه محترمه اگر سواد ندارد، باید فوراً در پی تحصیل سواد برآید و درس بخواند، زیرا که زن بی‌سواد، صاحب عقل و تمیز نخواهد شد و اگر سواد دارد باید بیشتر اوقات خویش را مصروف روزنامه‌خواندن نماید. به جهت اینکه کسی [که] روزنامه خواند همه چیز را می‌داند"^[5]؛ همچنین *دانش*، مقالاتی در زمینه پیشرفت بانوان داشت، از آن جمله سلسله مقالاتی است به قلم بانویی به نام و امضای *اشرف‌السادات* و داستان‌هایی به‌صورت پاورقی که در هر شماره قسمتی از آن چاپ می‌شد^[10]. از آن رو که خانم دکتر *کحال* چشم‌پزشک بود و به مباحث پزشکی آشنایی داشت، مقالات دقیقی در زمینه حفظ‌الصحه (بهداشت) خانم‌ها و اطفال نگاشته است که غالب موضوعات آن حفظ‌الصحه اطفال است و از جمله آنها می‌توان به مقاله‌های "حفظ‌الصحه اطفال، اغذیه مناسب اطفال، حفظ‌الصحه هنگام شیوع وبا، تدبیر حفظ‌الصحه مادر به طفل خود از حین ولادت تا به سن رشد، سرماخوردگی اطفال و علت سرماخوردگی" اشاره کرد. علاوه بر اطفال، مقاله‌هایی نیز در موضوع حفظ‌الصحه نساوان درج شده است. برای نمونه و برای درک سبک و

نتیجه‌گیری

اولین نشریه زنان در ایران را یک بانوی پزشک در سال ۱۹۰۷ میلادی انتشار داد و این در حالی بود که در منطقه خاورمیانه، نمونه مشابه با آن را تا سال‌ها بعد نمی‌توان یافت. در همین دوران بود که زنان ایران، پس از انقلاب مشروطه، خیلی زود از متجددترین زنان دنیا شدند.

تشکر و قدردانی: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

تأییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

سهم نویسندگان: علی کریمیان (نویسنده اول)، همه موارد مربوط به مقاله توسط ایشان انجام شده است (۱۰۰٪).

منابع مالی: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

منابع

- 1- Rastegar L. Women's Journalism from the start until Aug 1941. A research on Iran's history of Journalism. 1997;1(1):585. [Persian]
- 2- Mowlana H. Social Communication in Iran. Tehran Faculty of Social Communication Sciences press; 1979. p.206. [Persian]
- 3- Mohit Tabatabai M. Analytic history of Journalism in Iran. Tehran: Besat; 1988. P.172. [Persian]
- 4- Hafezi I. Over 100 years history; the first Iranian women's magazine is kept in Astan Quds Razavi. [updated 2011 Nov 18; cited jan 2013]. Available from: <http://www.iranpn.com/print5119.html>. [Persian]
- 5- Anonymous Writer. Danehs Newspaper. 1949;(1):2. [Persian]
- 6- Ettelaat Institute. 28 thousand days history of IRan and the world. Tehran: Ettelaat Institute; 1976. p.33 [Persian]
- 7- Khomami-zadeh P.. Iranian newspapers from the start until 1950. Tehran: Ettelaat Institute; 1993. p.141. [Persian]
- 8- Mozayan al-Saltaneh M, Kahal. Shokufeh with Danesh: The First women's periodical published in Iran. I.R of Iran's National library, editor. Teharn: I.R of Iran's National library; 1998. p.9. [Persian]
- 9- Kasra N. Women in the current history of Iran. Tehran: Badraghe-Javidan; 2008. p.177. [Persian]
- 10- Sadre Hashemi M. Iranian press & Journals history. Esfahan: Kamal; 1984. [Persian]
- 11- Anonymous Writer. Danehs Newspaper. 1949;(2-4):8. [Persian]
- 12- Anonymous Writer. Danehs Newspaper. 1949;(5):8. [Persian]
- 13- Anonymous Writer. Danehs Newspaper. 1949-1950;(14, 25):8. [Persian]

جدول ۲) فهرست مندرجات نشریه دانش در شماره‌های مختلف موجود آن

سال اول شماره ۱	سال اول شماره ۴	سال اول شماره ۱۴
بسم الله الرحمن الرحيم پیشگفتار و اهداف ناشر: ۲ حفظ الصحه اطفال: ۲ تجربه گران بها است: ۲ طریقه غذادادن اطفال: ۳ اغذیه مناسب اطفال: ۳ اعلان: ۳ خطاب به دوشیزگان: ۴ خانه‌داری: ۴ رسم شوهرداری: ۵ فواید نور آفتاب عالم تاب: ۶ ملکه و پنجره‌های سجری: ۷ مطایبات: ۸	اعلان: ۲ بقیه حفظ الصحه اطفال: ۲ حفظ الصحه هنگام شیوع وبا (معالجه قسم دیگر وبا و علاج این قسم): ۴ بقیه دلالی نکاح [دلالت مزاجت]: ۴ دختران حفظ بنمایند تحسر کودک نایبنا: ۶ بقیه خانه‌داری: ۶	اخطار: ۲ اعلان: ۲ دستورالعمل دایه‌گان: ۲ سرگذشت دهقان‌زاده عالی‌طبع: ۳ عروسی‌های ممالک خارجه، فرانسه، روس‌ها، انگلیس‌ها: ۳ بقیه سرگذشت خانم جوان: ۶ خطاب به دختران (ثمره محبت): ۸
سال اول شماره ۲	سال اول شماره ۵	سال اول شماره ۲۵
اخطاریه به مردان و جوانان: ۲ تربیت از گهواره تا لحد همراه است: ۲ وداع [نمایشنامه]: ۳ فی مرتبه المرحوم المبرور النائب السلطنه (فوت علیرضا عضدالملک): ۵ کلمات حکمت‌آمیز: ۵ جمله‌های لطیف: ۶ توالت: ۶ مکتوبات، اظهار تشکر و اعتراض: ۷ دانش (جواب به اظهار تشکرها): ۷ تعزیت و تسلی (فوت محمّد برادر خانم دکتر کحال): ۸ معما: ۸ اعلان: ۸	اعلان: ۲ بقیه دایه از مادر مهربان می‌شود: ۲ بقیه دلالی نکاح: ۳ خطاب به دختران غنیمت دانستن و قدرشناختن: ۴ سرگذشت شوهرکردن خانم جوان (سلوک توجه او با فرزندان شوهر): ۶ بقیه حفظ الصحه اطفال (میوه‌جات نارسیده، حمام‌بردن بچه، یبوست مزاج، خواباندن اطفال قانون بچه‌داری تربیت: ۸	اعلان: ۲ تبرید بهار: ۲ حکایت: ۳ معاونت زنان وکلای پارلمنت (انگلیسی): ۴ سرماخوردن اطفال: ۵ علت سرماخوردگی: ۶ صحت و مقبولی: ۸
سال اول شماره ۳	سال اول شماره ۶	
اخطار به مدیره‌های مدارس: ۲ اعلان: ۲ دایه از مادر مهربان‌تر نمی‌شود: ۲ دلالت مزاجت (ترجمه از انگلیسی): ۳ بقیه حفظ الصحه اطفال (یبوست، مزاج ناخوشی اسهال، طریقه شیردادن اطفال): ۴ بقیه نور آفتاب: ۶ بقیه خطاب به دوشیزگان (صداقت): ۷ رسم زن‌داری: ۷ اعلان: ۷	نقل از روزنامه انگلیسی موسوم به (حم چت) تدبیر حفظ الصحه مادر به طفل خود از حین ولادت تا به سن رشد خطاب به دختران (کریم توکل) غم‌خوردن کارکردن مرفه الحال خوشحالی: ۲ بقیه خانه‌داری (تقسیم کار به ایام هفته، دفتر حساب و مخارج دستورالعمل رختشویی): ۴ بقیه شوهرکردن خانم جوان به مرد کامل: ۶ حفظ الصحه زنان: ۷ زن‌داری (المرأه ریحانه لیت بقهرمانه): ۸	